

Moraal in den Handel en in het Beroep.

DOOR

E. NOYES, *Chicago.*

De zedeleer doet ons de daden en handelingen van den mensch kennen als goed of kwaad, zedelijk of onzedelijk. Het doel der zedeleer is, den mensch te verheffen en gelukkig te maken, en dit geluk kan alleen bereikt worden door zelfstudie, door te trachten zijn eigen karakter te leeren kennen, en dit te toetsen aan de eenvoudige voorschriften der zedeleer, die allen zijn ingeschapen. Want de zedeleer berust niet op eenige wetenschappelijke ontdekking, maar op het aangeboren bewustzijn van wat goed en wat verkeerd is. Dit bewustzijn kan verdoofd of verstikt worden door invloeden van buiten, maar ontbreekt nooit geheel, en komt vroeg of laat weer te voorschijn. Dat dit bewustzijn werkelijk aangeboren en niet verworven is, blijkt misschien het best uit de overeenstemming op dit punt van alle op deze aarde voorkomende godsdiensten. Men kan derhalve de zedeleer bespreken zonder bevreesd te zijn met éénig geloof of ongeloof in botsing te zullen komen.

De „naasteliefde” is de grondslag der moraal. Opoffering van onze eigen oogenblikkelijke en persoonlijke wenschen aan het welzijn van allen, zal allen, dus ook ons zelve ten goede komen. Opoffering van het welzijn van

anderen aan ons persoonlijk oogenblikkelijk eigenbelang, zal de maatschappij, dus ook ons zelve, schaden. Dit is de groote waarheid der zedeleer, dat wij, ons willende bevoordeelen ten koste van anderen, ten slotte ons zelve schaden.

Aannemende dat „naastenliefde” een wet is, gelijk alle andere natuurwetten, zoo moet deze ook evenzeer door allen gevolgd worden, en is het verstandig, zijne daden en zijn geheele leven daarmee in overeenstemming te brengen. Een eerlijk en zedelijk karakter is een eerste vereischte, maar wegens de samengesteldheid van ons modern leven is veel nadenken noodig, om ons in alle gevallen den juisten weg te wijzen, hoe wij het belang van anderen in overeenstemming kunnen brengen met onze eigene billijke eischen; en in hoeverre het ons mogelijk zal zijn in onze omgeving geluk en welvaart te bevorderen.

Bij de keuze van een beroep moet het zedelijkheids-principe op den voorgrond worden gesteld. Elke werkring, die door haren aard aanleiding geeft tot het benadeelen van anderen, moet als onzedelijk vermeden worden. Een beroep, dat aanleiding geeft tot het bevorderen van onmatigheid en ongebondenheid, is onzedelijk; een beroep, dat wel betalingen eischt, maar geen nuttige diensten presteert, zooals het loterij- of dobbelspel, is onzedelijk. Evenzoo elk beroep, dat door valsche voorstellingen, beloften, of opzettelijke vervalsching van waren meer van anderen eischt dan het in waarde teruggeeft.

De verplichting van eerlijkheid en betrouwbaarheid rust op iedereen, zonder onderscheid. De zedelijkheid blijft zich zelve altijd gelijk; de vormen kunnen verschillen, de kern vindt men overal terug. In de verschillende sociale kringen worden aan de zedelijkheid ook

verschillende eischen gesteld; de wetenschappelijke beroepen, handelszaken, kunstinstellingen, politieke lichamen, internationale betrekkingen, enz., heeuen elk hunne opvattingen en gebruiken, die, hoe uiteenlopend ook, toch met één titel: goede zeden, kunnen worden aangeduid.

Zooals al onze instellingen, is ook het zedelijkheidsbegrip in den loop der eeuwen gegroeid en gewijzigd, en ten slotte geworden zooals het nu is; de verschillende wetten van vroeger en later tijd geven een goed begrip van hetgeen in de verschillende tijdperken voor zedelijk of onzedelijk gehouden werd; en met uitzondering van het gebrekkige en onnutte dat in geen wetgeving ontbreekt, kan men deze maatstaf meestal als de juiste voor ons gedrag beschouwen.

De plicht om zedelijk te leven, is grooter, geeft meerdere verantwoordelijkheid, is verstrekkender in hare gevolgen, naarmate de sociale positie van den mensch van meer beteekenis is. Het overtreden der zedelijkheidswetten door hooggeplaatsen behoort het strengst gestraft te worden. Wanneer bijv. een bankier oneerlijk of onbetrouwbaar is, zoo is dit van veel meer beteekenis voor het welzijn der maatschappij, dan dat een fruitverkooper deze ondeugden toont. Het is van meer belang en ernstiger in de gevolgen, wanneer een chirurg. onnauwkeurig en zorgeloos te werk gaat, dan wanneer b.v. een juwelier slecht werk levert. Evenwel, beiden moeten hun plicht doen; maar het verzuimen van dien plicht sleept in het eene geval veel grootere nadeelen met zich, dan in het andere.

Onder alle schade die der menschheid door plichtverzuim wordt toegebracht, behoort die aan het lichaam wel tot de meest ernstige, daar van de gezondheid der individuen zooveel afhangt. Het is daarom wen-

schelijk, onderscheid te maken tusschen het ambt en het ambacht, het beroep en de handelszaak. Het is goed op het juiste verschil tusschen deze te wijzen, daar nog zoo-vele menschen geen helder begrip hebben van de verschillende verplichtingen, aan verschillende standen verbonden.

In handelszaken, die op eerlijk en algemeen erkend moreele wijze worden gevoerd, behooren beide partijen gelijke voordeelen te verkrijgen. Waar dit niet het geval is, is de handelszaak reeds immoreel; maar hier staat tegenover, dat beide partijen volkomen op de hoogte kunnen zijn van den toestand, de zaak kunnen beoordeelen, en hun eigen belang elk voor zich bepleiten; lijdt dus de eene partij schade, dan heeft hij dat aan zijn eigen onbequaamheid te danken.

In het beroep daarentegen staan beide partijen — bijv. dokter en patiënt — niet op gelijken voet van kennis, maar worden zeer belangrijke zaken, het persoonlijk welzijn betreffende, aan de zorg van den beroepsman toevertrouwd; terwijl de hulpzoekende geheel weerloos is, en onwetend of de genomen maatregelen inderdaad tot zijn nut zullen strekken.

Het kan ook in handelstransacties voorkomen dat een der beide partijen door meerdere warenkennis, die bij de andere ontbreekt, in de gelegenheid is, zichzelf grooter voordeel te verschaffen, dan hem toekomt; een eerlijk handelaar zal van deze onkunde van den ander geen misbruik maken tot eigen voordeel; maar toch behoeft van den handelaar niet geëischt te worden, dat hij in de eerste plaats het voordeel van zijn cliënt bevordere, hij mag zijn eigen belangen in de eerste plaats stellen.

De beroepsman daarentegen moet zonder enig voorbehoud het belang van zijn cliënt in de eerste plaats

stellen, daar dit belang van zooveel hooger waarde is; hoe gewichtig ook levenlooze zaken voor den mensch kunnen wezen, zijn eigen welzijn, zijn persoonlijk geluk staan ver daarboven.

Hieruit volgt, dat het beroep op een hooger moreel standpunt staat dan eenige handelszaak — welke ook. Het beroep legt hoogere verplichtingen op, eischt meer ernstige toewijding en een sterker plichtbesef, omdat aan zijne zorg geen voorwerpen, maar menschen worden toevertrouwd.

Onder de vele verkeerdheden die nog altijd in ons beroep — de tandheelkunde — voorkomen, neemt het „adverteeren” een belangrijke plaats in. In ons land niet zoo stuitend als elders; maar men vindt ze toch nog steeds, de annonces, waarin allerlei beloofd wordt, gratis consult en pijnlooze operaties, waarin van eigen verdienste hoog wordt opgegeven, waarin de „concurrerende” prijzen als lokmiddel moeten dienen.

Waarom worden deze advertenties door het beroep afgekeurd? Omdat zij in strijd zijn met de betrouwbaarheid en den ernst aan het beroep verbonden. Er bestaat voor den handelman geen bezwaar, zijne waren in het publiek aan te bevelen, mits hij daarvan geen onjuiste voorstellingen geeft. Maar hoe is het mogelijk zijn eigen persoon aan te bevelen, zijn eigen karakter en zijn handige vingeren? Dit is geheel in strijd met ons gevoel van eigenwaarde, en getuigt op zijn zachtst gezegd, van een slechten smaak. Wij stellen onzen eigen persoon dan op één lijn met de voorwerpen, die in de kasten voor het publiek op hun voordeeligt geëtaleerd worden.

Dit is nog niet alles wat van het adverteeren gezegd kan worden. Men kan ook op andere wijze adverteeren, d.w.z. zichzelf ten koste van anderen verheffen, zonder één cent

voor annonces uit te geven. Er wordt geadverteerd langs omwegen, met hulp van derden, door woorden, door gebaren. Elke advertentie, ook deze, bevat in zich een kiem van onzedelijkheid, een kiem van gebrek aan plichtbesef. En de laatstgenoemde, de indirekte, de bedekte advertenties, wegen zwaarder dan de eerste, omdat zij minder in het oog vallen, meer berekend zijn om het publiek te misleiden, en ook geheel onbereikbaar zijn voor eenige straf-bepaling, bijv. van uitsluiting door vereenigen. Om dezelfde redenen als het adverteeren, moet het aanbieden of geven van garantiebewijzen worden afgekeurd. Hierdoor verlaagt de tandarts zichzelf en zijn beroep; bovendien is de garantie slechts eene schijnvertooning, moet dus tevens onder de bedriegelijke reclamemiddelen gerangschikt worden.

Voor het beroep als zoodanig is het van geen belang, of zijne leden al of niet een grooten naam verwerven; maar wel moet het ten strengste worden afgekeurd, wanneer een groote reputatie verkregen is door onzuivere middelen, zoodat de bekwaamheid van den persoon niet gelijken tred houdt met zijne reputatie. De standaard van het beroep wordt daardoor verlaagd, het welzijn van andere beroepsgeenooten geschaad, en de algemeene vooruitgang tegengehouden.

In de Vereenigde Staten, waar zeer vele tandheelkundige scholen zijn, komt het voor, dat ook deze op onbehoorlijke wijze het publiek omtrent hun werkkring inlichten. Deze scholen maken als particuliere instellingen somtijds goede zaken, zijn dikwijls feitelijk handelsinstellingen, maar doen zich voor als weldadigheidsinstellingen. Door deze verkeerde voorstelling van feiten verlagen zij het beroep, en miskennen den ernst en de toewijding, die het eischt.

Zeker mag en moet het welzijn van de aan onze zorgen toevertrouwde patiënten samengaan met de noodzakelijkheid voor ons, om te kunnen blijven leven, en de onkosten van onze inrichting te bestrijden; maar als er moeielijkheid bestaat deze combinatie in praktijk te brengen, mag toch nooit het belang van onze patiënten aan ons persoonlijk belang worden opgeofferd; evenmin mogen de rechten van onze beroepsgenooten om onzentwille verkort worden; het belang van den patiënt blijve altijd nummer één, alle andere overwegingen moeten daarvoor wijken.

Hier staat tegenover, dat de tandarts ook door het publiek behoorlijk behandeld moet worden, en niet met een handelaar gelijk gesteld. De gewoonte van sommige patiënten, om inlichtingen en consult te vragen, zonder daarvoor eenige compensatie te geven, moet worden tegengegaan.

Bij het beoordeelen van het werk onzer collega's vergeten wij zoo licht onze eigen tekortkomingen. Vooral jonge beroepsgenooten zijn in hun oordeel dikwijls te hard, door gebrek aan eigen ervaring. De waarheid moet altijd hoog gehouden worden, maar het is niet altijd noodzakelijk de geheele waarheid te zeggen, ook al meenen wij daartoe in staat te zijn.

Het tandheelkundig beroep van den tegenwoordigen tijd heeft een groote erfenis aanvaard van al de vroeger geleefd en gewerkt hebbende beroepsgenooten. Dit moet ons een gevoel van dankbaarheid geven, en ons tot toegevendheid stemmen ook daar, waar wij groote fouten meenen te vinden. Het is onmogelijk dat een onzer ooit zooveel voor het beroep zal kunnen doen, als het beroep voor hem gedaan heeft.
